

Gyimesi László

Aquincumi ősz

Littera Nova
1998

TARTALOM

Remekművek

I. AQUINCUMI ŐSZ

Nem emel égbe
Aquincumi ősz
Elődeim, rómaiak
Florália
Impromptu a Keled utcából
Éjféli körút
Utazás
Sanzon
Ünnep előtt
Erdőszéli idill
Óbudai holdasvers
Szeptember
Lectori salutem
Egyszerű dal
November

II. VÖDRE-SINCS VILÁG

Elcserélt üzenet
Triptichon
Vers egy széttépett papírról
sziklarajz
Csillagfüst
Kláris
Változat
Fiuk voltam
Pasztorál
Semmiségeket
Váratlan vers a karácsonyról (*idill*)
A vendég
Etüd
Télvégi zsoltár-töredék
Mélyvasút

III. SZOBOR AZ EZREDVÉGEN

Hat sor az értelemről
Csöndes óda Juhász Ferencnek
Találkozás a könyvtárban
Tanítóm emléke
Advent a vonaton
Félrevert sorok
Kapunk elé állnak
Lesz majd valami más
Sors bona
Ki beszél róla?
Elrejtett fénykép
Szobor az ezredvégen
Csak óda nem
Örökösök

IV. ELIOT ÚR NYAKKENDŐJE

Éjfél
Eliot úr nyakkendője
New Age
Szép új világ
Stúdió K: Catullus
Játékaim
Cseréptörés
Groteszk 1994-ből
Gyermekkorom meséiből
Bolond ballada
Burleszk
Feketedik
Valami történt
Visszatérek
Epilógus

V. ALKALMAZOTT KÖLTÉSNET

Római nászinduló
Légiós ének

AQUINCUMI PASSIÓ

Remekművek,

mondta a bolond
és sipkáját az enyémre cserélte
fegtünk egy őszet és kivezettük
a Rómától örökölt fénybe

I. AQUINCUMI ŐSZ

Nem emel égbe

tudom
a magyar líra
a rónán legelészik
a pannon ének
csak *kehe*
hogy hallatszana égig
nem adtak szárnyat
nem bizony
a balatoni dombok
s nem emel égbe
Aquincum sem
ahol most bolyongok
levék így derék iparos
latin bánatú dalnok
pannóniai obsitos
vagy amit akartok
germánba oltott szín-avar
alánba oltott székely
száraz kóróként pattogok
a rónaság tűzében
hogy kezdhethék ki a síkok
bérci
zengésével
ülök a színház romjain
napnyugati szélben
és enyém lesz minden délután
és enyém minden éjjel

Aquincumi ősz

Mozaik egy omló ház falára

Öreg harcos vagyok utolér az este
Retesz csattan és lánc zörömböl mögöttem
Egy új ifjú isten a bazilikából
Talán felém kiált vagy a borvízárus
Rikolt lajtja mellől nógatóván szamarát
Fehér porát az út örökre rámhagyja
Üzen Róma nékem valamit üzen még

...

fölszikkraznak holdfényben a romok
szél zúg foszlányokká oszlik az éj
felmagasodnak a tört oszlopok is
őr lépdél akár kétezer éve
a fácskára vigyáznak az árnyak
az őr a csendre vigyáz

...

börtönbe szorítva tudlak csak szabadság
félresodort századok fekete kenyérén

...

keménykalap zsakett kemény a gallér akár a tekintet
megbarnult fényképről lám int
tekintetes
Kuzsinszky Bálint
Mögötte üveg-szarkofágban a láthatatlan Európa
Mi más na mi más volna

...

máglyák magasodnak szurkos fáklyával gyújtanak alájuk
szisszennek vonyítanak a lángok az erős hóesésben
fekete tócsákat kerülget alattomos sárba süpped a láb
vaslándzsára tűzve forog a tűz felett az ösztövért barom
vér sülő hús bükkfa illata laktanya-szag súlyos bőrök bűze
alvadt-vér-színű bor fakupában a percnyi feledésért

...

zsoltár zendül
szent ének
irgalom a szelídeknek
derűs élet
istenek sorából válogathatsz
pápád csak ébredszik
arcod úgy merül a fénybe
ujjongó madár áldoz érte
legyél te a százezredik
az oltár kész a lélek kész-e

...

Vége a zajnak elment a közönség
Fáradt polgárok ülnek a lépcsőn
Izzadt gladiátorok mellett
Kurucz Kati szétönti a bort
Húsz évszázad koccint rád
Ziháló Magyarország

...

bokrok között a boltívek alatt
öreg csavargók alszanak
üvegcserep sebzi a holdfényt
holnap van már
rotyogó álmok töltik a kondért
füle sincs se feneke
fekete lesz fekete reggelre a hült helye

...

zakatol a szentendrei HÉV
elnyomja a tücskök hangját
minden kóró hegyén sárga csigaház
a szárazon oda-vissza menetelő hangyák

...

A centurio! Félelmetes.
Hasonlít hajdani önmagához.
Gladiátoroktól hangos a város -
Romok fölött latin vitéz,
Hinnéd-e: Weixelbaum János.

...

Éldegélt itt néhány vadgesztenyefa.
Szépek, dúsak, szűrték az út porát.
Felfalta őket a város, az útszélesítés.
Talán én sem emlékeznék rájuk,
Ha egyikük - a legszebb - nem lett volna őrült.
Mindig késő ősszel virágzott, októberi szélben
Gyújtotta fel tömött karácsonyfáit,
Míg társai az elmúlásra borították
Ötűjjú nagy leveleiket és üzleteltek a széllel.
Mintha egy déli földrész nagykövete lenne,
Büszkén és természetesen viselte ékességét,
S a terméketlen virágok üzenete máig megfeytetlen.
Én magyaráztam már hetvenféleképp:
Genetikával, talajjal, mágneses erővel -
De hetven magyarázat kevesebb az egynél.
Sajnálom őt - hiánya éppoly megbocsáthatatlan,
Mint a romváros utcáin céltalanul pusztító közöny.

...

Khéli Imre! Öreg sváb, Krúdy *kutyája*, élsz-e?
A lebontott kisállomás szolgálati szobája hova tágult?
Az öröklétbe? Vagy a feledés gögös makrokozmoszába?
Ott kockázol a légionáriusokkal, vizet árulsz,
Ám csak bort iszol. Már húsz éve tart a tor.
A sínek sikolyára legyintesz, s az útra települt szirénaszó
Sem ragad ki a szkíta, hun, avar, szláv forгатagból.
Most már az utolsó ítéletig játszatsz, érted mindenki nyelvét,
Hírneves őköd a legjobb sörrel öntözi a zsírban sistergő kacsát.

Vendségeid Hadriánusz, Attila király, Árpád s persze Kreml,
Kellner, Weiss Dodi s a többi helyi szent,
S a Gázgyárból is jönnek egyre többen. Készítsd hát,
Készítsd a terítékeket.

...

Öreg harcos vagyok utolér az este
Halkan dúdlok csak nincsen semmi veszve
Lándzsám kardom pajzsom ki gondol ezekre
Obsitomat vésik vörös bronzlemezre
Csorba kövön ülök magam is csak emlék
Itthon vagyok mégis mint szorongó vendég
Marasztanak maradnék mégis csak mehetnék
Üzent értem Róma s valamit üzen még

Elődeim, rómaiak

Aquincum aggó őszi lakójaként
Sorsbéli társként tisztelem őseim
Bennük, ha más nyelv, más zene, más hit is
Tartotta őket meg Duna-tájinak.

Testvér-barázdák homlokukon, miként
Szántott sorok szép emberi birtokon -
Áldott nevükkel sorstalan istenek
Járják a táncot, futnak a fény alatt.

Csöndek teremnek szent ligetek között,
Bennük fehér fény, kötemető virág.
Értünk virulnak, halnak a fák, füvek,
Részeg reményű római romházak.

Florália

zengett az ég de végül kiderült
és a madarak sem
választottak más vidéket
rend lett tehát
osztatlan öröm
a kecskelábú asztaloknál folyt a bor
s Flóra leányait dicsérte minden
feketedő ajak
ha bírt még
egyáltalán dicsérni valamit

aztán csend lett
talán az alkonyat
vagy
a téren kívüli idő
egy pillanata tágult
szürke-ezüst ragyogássá
vagy
Flóra virág-köntöséből
szakadtak ki az izzó liliomok
világolni a Hold elé
az elmúlt szerelmek kőváncosán
a szarkofágok lépcsős fenekén
a megtört emlékezetben
majd megszólalt a kürt
lágyan szólt mégis erősen
egyetlen égbeszökő dallam
töltötte be a várost
felhőként terült szét az ország felett
megkerülte a Földet
háromszor megkerülte
és könnyek futottak át a részeg arcokon
a dúlt pofákra rátapadt a fény
az anyázások
hexameterek ketrecébe szorultak
szomorúan szelíden
himnuszokká hangolódtak
közel a holnap
közel a holnap
már hinni kezdtünk a csodákban
már-már belőlünk élt a fény
amikor földre csattant egy pohár
bor és üvegszilánk fröccsent a Holdba
a himnusz szárnyán vitorlázó csöndbe
révülni vágyó szemeinkbe
időn kívüli életünkbe
mindenhová
Flóra arcán gyöngy a vér
tavasz van érzed édes
emberi lett megint az ünnep
a ma a tegnappal érez
Flóra arcán gyöngy a vér
virága elenyészett
nesz jár az úton friss halál
tavasz van érzed édes

Impromptu a Keled utcából

Vacognak a hófogta romok.
Imre két kutyát vezet.
Vonat kattog. Gőzös homlokok
taszigálják le rólam a telet.

A vaskerítés villamos lázban
dédelget mag-villámokat.
Elférünk mind e hógolyóban, láttam,
mosolygok, amíg az ég tátogat.

Éjféli körút

ebben a pesti ronda örök éjszakában
mindenki mindenkivel mindig találkozik
kétmilliónyi kósza éjféli nomáddal
zajlanak időleges haza-foglalások
harcok békecsinálás ránk-égő szerelem
aszfaltsíkok fölé sárral írt történelem
ahogy beszélünk magunk elé magunkhoz mégis
örömünk fénylik a kocsmasztalon s a Holdban
nem tornyosabb a mások magánya csöndje
mint az utolsó kiáltásunk vagy a hiánya annak

Utazás

fantasztikus ez az út
nagykörút és kiskörút
vissza
lámpák és táblák erdeje
ide feltétlen elgyere
vissza
a Lánchíd és az alagút
minden érméd szétgurult
vissza
valaki messze-messze fut
kiskörút és nagykörút
vissza
miért üzennél háborút
ha hozzám vezet a sok út
vissza

Sanzon

A te városod bűdös és koszos
Az enyémben: patyolat a hajnal.
A te városod ördögök tanyája,
Nálam - naná! Minden ember angyal.
A te városod rossz zajokban ázik,
Az enyémben mindent áthat a zene,
Te menekülhetsz, üzött vad, hiába,
Én mindhalálig játszom vele.
Bár csal, becsap, de nem lök el soha
A mi városunk, az édes mostoha.

Ünnep előtt

(aquincumi álom)

Szép új római szajhákat hozatott Severinus,
Nem volt tán soha ily tele még ez a városi bordély.
Tódul a nép, én csak nevetem, mert más csoda tart itt,
És másért lapulok meg a barna díványon a sutban.
Tudd meg: Aelia játszik a hidrofonon, zene árad
Végig a nyálas, vad, buja, vén eszement tömegünkön,
Balzsam a fülnek, a szem meg - persze - cikázik a gőzben.
Felgerjedd kakasok! Halljátok a szép Sabinának
Énekeit, meg az orgona hangját? Vagy csak a lányok
Csípeje, keble marad meg a csorba agyakba bevésve?
Én, Aquincumi Polgár, túrhetem ezt? Oda állok,
Háttal elébük, s eltakarom - hm... - a parázna libákat.
Nagy Jupiterre! Nem én szeretem csak az orgonaszót itt!

Erdőszéli idill

roncs: földdé lényegül. emlék.
árnyéka madárdalba merül. ékes.
hangyák menetelnek a szélén, rend van.
száz év múlva a régész nevetve leszólja.
ezer év múlva a hült helye: nemzeti érték.
ha lesz még nemzet. érték. és ezer év.

Óbudai holdasvers

hoppsza Fáni hoppsza hó
magasra nőtt a nyárfa
csúcsára hold-sarlót tűzött
a többségi nemzet álma

csak néhány percre tarthatott
a nyárvégi karácsony
lyukas sajka immár a Hold
lecsobban a fáról

a vén Duna majd elviszi
hoppsza Fáni hoppsza
Ich gehe zu Városháza
mi gondod a Holdra

Szeptember

kertek ősze nem maraszthat
réz levele hull a nyárnak
ős útján a vadludaknak
csillagossá nőtt a bánat

Lectori salutem

Egy hosszú vers többet mondana.
De ezt a pár sort is alig futod át.
Csendet tehát.
Tanuljuk meg: versek és éjszakák.

Egyszerű dal

mondom a madarakkal
a hó alatt tavasz van
tavasz van azt hiszem

a hó alatt tavasz van
tudom a madarakkal
örömét szétviszem

betelik rajtunk rendre
isten és naptár rendje
ne reszkess hát szívem

November

Kék ködben méccsel nénikék
Hitük szép szokás védi még
Amíg a gyertya végig ég
A végtelen ég régi kék

II. VÖDRE-SINCS VILÁG

Elcserélt üzenet

(1)

fehérség
utak aranyára
fagyott tó

(2)

álmodott
akár a kertje
bősz tavaszt

(3)

koromtalan
párnája jég
nincsre nincs

(4)

az üvegre
akár papírra
isten ír

(5)

elcserélt
hosszú üzenet
pőre szél

(6)

feliratunk
japán jelekkel
itt a tél

Triptichon

négy sor a feledésről

néz rám: üres kút
vödre-sincs világ
valamit szól azazhogy
mégse mond semmit

másként:

valamit szól azazhoggy
mondja a semmit
hamvad a gyertya
üres kútba hullik a szó

inkább így:

néz rám: hullik a szó
üres kútba fullad a fény
nem érti a vödre-sincs világot
úgy tesz, mintha élne: fél

Vers egy széttépett papírról

ne higgye senki:
mégis itt a tél.
köd van lucsok és renyhe hó
akár egy ronccsá lőtt mesében.

lovak árnyéka siklik a falon.
csendben vagyok.
ez itt az éden.
no csak. no lám.

és nem *csend*.

és nem *hó*.

és hogy lenne *halál*.

alig tél.

körben sárkányló varjúseregek.
mind károg, kiabál,
mind károg, felesel,
mind károg, károg.
él.

szép szép szép szép a fekete.
és még szebb a fehér.

sziklarajz

ez itt az üzenet:
senkitől senkinek.

magába zárt.
nézi, nézed, nézem:

nézzük hát.
önmagát jelenti.

fenséges önmagát.

Csillagfüst

mozdulsz? moccan az álmod.
ma derék éjszaka van.
kérsz egy karéj teliholdat?
csillagfüstben érlelem magam.

Kláris

1.

egy nap egy csillag
egy nap egy csillag
 csillog-
 nak
 elég a létigékből
élj ölj
 fuss
 szállj
 emelkedj
igázz le hívj magaddal

2.

jelenlét

egy kockakőnyi gyűlölet
parazsa tenyeremben

3.

margaréta

a 14 fehér szirom
koszorúzná a szerelmet
de lázadni nem tanult meg
körbefog egy kicsi napot

4.

az ablakommal szemben vaskerítés
a vaskerítés mögött jázminok
töltekeznék az illatukkal
gonosz szél forog
holdfény cikkann a jéghegynyi
magányon
jázminillat rázza
rázza a vaskerítést

5.

más mondja nem én
fekete fehér
nincsen rajtam hatalma
lila barna
beszéljen hiszen vendég
sárga zöld kék
dadoghat míg nem tilos
rózsaszín piros

6.

csiszolt kavics éremnyi kő
foglalata arany dél
csorba tálon társai közt
lepattog róla a napfény

7.

bordalaimnak érlelem ízét
kevés az ősz a karcos ősi kép
feketében áll aki fényt ígért
sorsa mélye zsong akár a pincék

8.

Pilinszky-évfordulóra

éber kövek a tűzforró patakban
diszkrét tömegre száradó napok
kioltottad a kriptában a mécset
holnapig biztos életben vagyok

9.

a Nap Szaturnusz házába lép
hat asztrológus hősiesen rajzol
s míg ábrákat bőszen magyarázzák
mi rendesen leszállunk a Marson

10.

a titok

berciha elek
semfige emeg
borborta

11.

bükkfa parazsán cseppre csepp
 őkör forog a nyárson
lehull az éj a nyűtt kabát
 nincs aki kiáltson

12.

királylányokkal nincs vitám
 sárkánnyal szórakoznak
kakasvár alján kavicságy
 költözzön bele csillag?

13.

a sarkon kék kabátban
 az ősz harmonikázik
 sapkájába a szelek
szórják az arany levelet
 fölötte ázik-fázik
egy elképedt madárdal

Változat

és maradt a gömbalak
 maradt a körbejárható nap
friss füvet kaszálnak
 a kényes kiscsikóknak
maradt az univerzum
 maradt az ősrobbanás
csend van a réteken
 csend vagy valami más

Fiuk voltam

apó kérdez: telihold van.
anyó hallgat: ül a holdban.
nézem őket: fiuk voltam.
szélről éltek: én sem jobban.
sziklás egünk beleroppan:
itt fekszünk hát széppé-holtan.

Pasztorál

Bizony, kiürült a versek kosara.
Hová mehetnénk? Elmegyünk haza.
Fölöttünk felhők, felhők fölött a Nap.
S madár mindenütt. Lelőtt madarak.

Semmiségeket

semmiségeket igen csak semmiségeket
nincs már a versben helye a világnak
ártatlan állatok sorakoznak háttal a csodának
semmiségeket igen csak semmiségeket

a vágóhidak álszent világa vesz körül
más teszi meg helyettem ami kényszerű
övén a munka tervszerű enyém cinkosé a derű
míg asztalom keresztény módra felterül

semmiségeket igen csak semmiségeket
nincs már a versben helye a csodának
ártatlan állatok sorakoznak háttal a halálnak
semmiségeket igen csak semmiségeket

születésem halálom sorsom megfejthetetlen
ülök naptépte parton szemben a szerelemmel
körben a víz a keszthelyi hegyek s e percben
egy hajó köt ki némán nincsen rajta ember

semmiségeket igen csak semmiségeket
nincs már a versben helye a halálnak
ártatlan állatok sorakoznak háttal a világnak
semmiségeket igen csak semmiségeket

Váratlan vers a karácsonyról (*idill*)

végül a szombat a vasárnap s máris itt van az ünnep
örülhetsz mint a gyerekek ma talán meg sem ütnek
ma talán enni kapsz mint a nagyasszonyok kutyái
talán meg is melegedhetsz és gönc jut rád akármi

a téren állsz reklámárnyékban már ott a nagy fenyő
mindenkié lesz de te tudod csak öltöztethető
cukros hazugság védjegye ez a név ez az előkelő
másra saját glóriás este vár hamis vagy lélekemelő

nem lophatsz bárkitől a mindenki karácsonyfája alatt
ma elfogadod amit visszalökött sóvárgásod elől a harag
imát mormolsz valami filmben láttad hogy megy ez
bádogdobozban a szökőkút az alkalmi kereszt

végül a szombat a vasárnap s máris itt van az ünnep
örülhetsz mint a gyerekek ma talán meg sem ütnek
ma talán enni kapsz és szállást is klórszagú priccsen
hajtogatod itt van a karácsony de tudod nincsen nincsen

A vendég

senki sem látta, de tudjuk: él.
egy szombat délután becsönget.
leül a friss terítékhez, bort tölt.
csak néz: nézi az arcunk, nézi a csöndet

Etűd

ma egész délelőtt esett
a világ hóban hempereg
csavargók nézik az eget
van aki istent emleget
van aki tovább kéreget

ma egész délelőtt esett
kutyák tartanak ünnepet
szánokon vidám gyerekek
kerülgetik a köveket
a világ hóban hempereg

ma egész délelőtt esett
sehol sem látni véneket
van aki istent emleget
kutyák tartanak ünnepet
van aki tovább kéreget

ma egész délelőtt esett
csavargók lesik az eget
szánokon vidám gyerekek
szemükbe nézni nem merek
van aki istent emleget

Télvégi zsoltár-töredék

uram te olvasztod meg a havakat
s te adsz a gyorsfutású folyóknak medret
uram adsz-é nekem utat a télvégi csendben
s vezet-é majd az az út innen amoda

madarakkal díszíted a fészülő fákat
daluk felpántlikázza az enyhülő szelet
uram lesz-é az énekemnek élő tavasza
vagy maradunk a télben télben mindörökké

Mélyvasút

valami érdekes
félvak ősz énekes
repedt tenyérrel és
dobbal zajgó zenész

valaki énekel

szigetté lesz a pad
tornyosul elapad
a déli áradat
a Deák tér alatt

egy ember énekel

rongyolt ing nyűtt kalap
kordont kerít a szag
mosolya rád szakad
hogyan lennél szabadabb

magának énekel

nem rabja a percnak
piculának tervnek
evett már s a borra
elég hullt a dobba

már csak úgy énekel

felkél az alagút
az égre nyit kaput
lassúdan lépdél és
felszáll a vén zenész

míg látjuk énekel

III. SZOBOR AZ EZREDVÉGEN

Hat sor az értelemről

körbejártam: már nem volt benne élet.
próbáltam segíteni (másokkal együtt) mindhiába.
tegnap hosszú imára próbált tanítani
(egy ókori istenben hitt akár a többiek):
s most itt hever sorsából kizuhanva.
rögzítsük le: semmit sem tudott. Ezt se tudta.

Csöndes óda Juhász Ferencnek

Barátodnak neveztél, ismeretlen világok együtt-felfedezői
lehetnénk: de Te mindenki előtt bejártad az összes szigetet.
Téged csak csodálni lehet, szeretni, nem szeretni, mint Istent
vagy a káposztás rétest a délzalai délutánban a szőlőhegyen,
vagy a láthatatlan szeretőket a visszhangos kápolnák hidegében
az oltár előtt. Kitért szívvel és összezárt zúzos combközökkel.
Nem feledhetem: csillag-futásod zengő zenitjén meg se láttál,
S én nem mertem orcád tengerszemére csálé hajómmal bevezni,
Mert tudtam én, mint tudta más is, ki mondta s ki titkolja mindhalálig
Csönd-virág-förgeteg-szívedbe egyszerre fér el minden másik:
Minden idő-hajós, minden medúza-agyú ismert és ismeretlen.
Mert Ady Endre testvéreként újíttottad meg a verset, a magyart,
S a nyelvet is, mint a ködbe vesző Kazinczy és a ködöt keverő Bugát,
Ki látja most, kérdezd meg a vers-tudó virágot lépő leányt,
Nincs bátor, aki félsz ítéletét szembesítené a holnapi tiszta ésszel!
Sírunkban hallgatunk majd. Márványban vagy leöntve mésszel,
Utódaink, a boldog boldogtalanok ránk nyitják a még élő Napot.
Téged találnak csak: csontváz-erdőből kiszakadt szarvasbika-szörnyet.
Csodálnak-e vagy újra eltemetnek. Nem tudom. De tisztelegnek.
Azaz: halkan köszönnék. Talán - ki tudja? - magyarul köszönnék.

Találkozás a könyvtárban

Fábián Zoltán emlékének

kilép a könyvtornyok mögül
szemüvegét előre tolja rámnéz
na lássuk

hogyan is szól az erdő a síp
hogyan az elárvult kakasszó
s a félrevert harang

dudál-e még a gyár öt-negyvenötör
felkapod-e a fejed ha sziréna szól
vagy sikoltás az autóutakról

le tudsz-e írni egy szántó parasztot
egy traktort vagy a patkoló kovácsot
láttál-e gyöngytyúkot

mekkora a cellád egy városrésznyi
vagy az a háromszor négyes panel
vagy a bőrdbe börtönöztek

kiszólsz a circlin s naphimnusznek véled
pápua nyelven politizálsz
míg elvadul mögötted a kert

visszalép tornyai mögé bólint
utánezek most megy le a nap
az óceán zúg partján a pálmák
s madarak igen az úrhajók alatt

Tanítóm emléke

Bort vizet sárga körtét
Tett az asztalra s elment
Mi körbe álltuk az asztalt
Töltöttünk a vérszínű borból
Lassan elfogytak mind a körték
A csillagos bicskák bekattantak
Csak a víz maradt érintetlen
A mázatlan korsó hűvösében

Advent a vonaton

sorsából szabadul
kikiáltja mérgét
kortyonként issza ki
a hazudott békét
kortyonként issza ki
göröngyös arcára
rozsdás ráncok ülnek
bőven mért boráért
nem szolgál az ünnep
nem szolgál az ünnep
áll mint álltam egykor
hamis gyertyafényben
karácsony küszöbén
késsel és kenyérrel
késsel és kenyérrel

Félrevert sorok

Mik ezek a félbehagyott versek
Szület előtti szűrt elégiák
Roncsai a lehetett-volna időnek
Mik ezek a félrevert sorok
Bordázott múlt jégmarta útjain
Nekifohászkodnak a szentenciának
De aztán visszabújnak egy kósza dalba
Egy töredékbe egy keresztretjtvény-józan
Forma-fitogtató fél-csodába
Mik ezek a félbehagyott sorsok
Örökre befejezhetetlen emlékműveink
Csonka idő málló leletek gyönyörűek?

Kapunk elé állnak

választottam néked fodor fehér felhőt
 eget beborítót csendet bokrosítót
választottam néked szép fényes csillagot
kényes sugarával átdöfte a felhőt
választottam néked görgő teliholdat
sík utat hengerelt az éj közepébe

mit tettél a holddal kalácsra cserélted
foszlós friss kalácsra húsvét asztaláról
mi lett a felhővel mint egy öreg paplan
hever ágyad mellett örökre lerúgva
mivé lett a csillag törött tükördarab
próbálja arcodat újra összerakni
jaj a hengerelt út a magány egében
hová vezet engem hová vezet téged
a csend bokraiban zöld tűz rakott fészket
a fényes sugáron felszúrt kék bogarak
suttogó jég-árnyak kísérnek bennünket
bálványos félelmek kapunk elé állnak
választottam néked fodor fehér felhőt
szomorú-szürkévé színezték az évek
választottam néked szép fényes csillagot
éjed homlokzatán vakok az ablakok
választottam néked görgő teliholdat
örzöm emlékét még pedig nem lesz holnap

Lesz majd valami más

lesz majd valami más
valami embertelenebb
valami ember-utáni
nélkülünk szebb világ
hangyák vagy gépek lakják
értelmes folyadékok
örök kristályagyak
nem tudom
s persze érdektelen
azaz közülünk már senkit sem érdekel
és ők majd kutatni fognak
lesznek régészeik és hogyan fantasztáik
üzenjük nekik
utak városok atomerőművek
könyvtárak homlokzatán omló kőszűzek
sáncokon vasrozda-erek
üzenet jaj üzenet
mi marad meg majd utánunk
zengő időkből foszló zászlók
egyetlen gondolat
piramis csúcsát csókolja a Nap
a nekünk szánt jeleket
majd miénkként fejt meg
a nélkülünk teljes örökkévalóság

Sors bona

sík: ameddig éltem.
hegyek: ameddig értem.
tenger: ahogy meséltem.
mindent magamhoz mértem
s az ég?
az ég? nem értem

Ki beszél róla?

Létezett
emlékezünk rá
fénykép is akad róla valahol
és talán egy szobor
bordái között
dörömbölt Magyarország
s mint teli zsákot
vitte a világ dolgát
vitte helyetted is
néztem rá és nézett rám vidáman
pedig már törött volt minden perce
kínjától ménesek vadultak
tipratta velük tipratta így a Holdat
a Holdat s a Napot
ki beszél róla
csöndje csöng csak
nélküle rohad szét a holnap
nélküle szétrohad a holnap
akár a bambák kertjében az ünnep
létezett
emlékezünk rá
temessük mellé szégyenünket
míg mosolyunkból újjászülethet!

Elrejtett fénykép

Látványa: tárgyasult szégyen.
Léphetsz: lépésed lett légyen.
Motozgatsz félelmed holt tüzében.
Hagytad az erdőt: égjen. Hadd égjen.

Szobor az ezredvégen

áll akár a fák feketében ősszel
nincs előtte cél nem is indul útnak
már csak az ősi nagy havazásra készül
vagy csak a csendre

kormos arca mint az enyém beolvad
háttérébe jég veri majd a házat
tűz emészti mely menedéke volna
sőt a hazája

védeném amíg velem is leszámol
úri pallosát sikolyos magasba
vágja már a tél aki látja iszkol
vagy vele vész el

Csak óda nem

Lehetne ballada
zárt tűzű éji vers
Lehetne szép szonett
Ékszer egy lány nyakán
Lehetne próza is

Dalolta annyi ősz
lehet elégia
Kitört nyakú telek
hálátlan tavasza
Lehetne himnusz is

Csak óda nem Sosem
Csak óda ne legyen
Tömjéntelen csarnok
viselje csak nyűgét
Bizony próza legyen

Örökösök

gondold meg:

szomorú szemű szerelem
emlékké hervad a dombon,
még felizzik az alkonyatban,
de már hamvára roskad az éj.

csendben vagyok:

volna bár szavam a titokra,
bár volna szavam.
szavam volna bár.
csak sűrűsödne tőle a homály.

figyelj hát:

lampionos lassú menetben
vonulnak a szép és kegyetlen
új seregek a nekünk ismeretlen
kopár hegyen komázni istenekkel

IV. ELIOT ÚR NYAKKENDŐJE

Éjféli

a hold ma nem látható
ezen az ablakszemen keresztül
így én sem vagyok látható
ma a holdról

Eliot úr nyakkendője

Seymouron nem fog semmi tilalom
Olajba mártja a nyakkendőket
S egy koponyára mázolja jeleket
Végül is mindegy fehér fekete
Hangszál ébred a kihalt mezőn
S a csontok közt halvány estike
A mester hallgatag kimért a lépte
Gyökérbe tönkbe nem botolhat
Sárkányfogak a múltban úsznak
Seymouron nem fog átok jó tanács
Görbe botjára mint érdemes zászlót
Felkőti nyakkendői rongyosabbját
Szél támad mert a szélnek jöni kell
A tenger rákiált a partra érkezőkre
Hivallgató vitorlák ki-kinyerítene
A csorba szélű bögre megtelik
A pipák is rendre megtömődnek
Pedig hát lélektelen ez az este is
A sérült koponyán a föld térképe
Terpeszkedik Jaj Seymour tudja-e
Micsoda foltot ejtett az avas olaj
A kihűlt mező elnyelné a tengert
Eliot úr feltápáskodik sálát köt
Nyakravalóit Seymourra hagyja
Írásban is ha majd ügyvédet ér
Nincs kedve semmihez mogorva
Egy ezredvégi fogadásra tart
Nyakkendőtlenség nahát súgják a lédik
Seymour most gondban van a síkos
Koponya kigördül megáll az asztalon

New Age

léten kívüli térben
pereg vissza
vissza az idő

téren kívüli létem
örök csöndje
zárt tavaszi kő

Szép új világ

belőled él de nincs szava
álmatlan ősz a teste
a bronzból öntött éjszakát
előled eltemette

a nincsből ércharang hasad
a csend virága hervad
a láncra friss szél esküszik
és alkuszik a vert had

Stúdió K: Catullus

a percben kőhideg.
a bálvány felparázslík.
akadna tűzoltó-homály.
akadhatna-e más itt.

a csöndből gyúródott zene
oltárt emel s már dönti.
feláll a magányos alak.
bólínt. hiányát köszönti.

testek surlódnak. éjszakák,
magukból csíholnak lángot.
s lesz ez a perc az életük.
tedd le Tamás a bárdod.

Játékaim

a körben görbe bögre
a kockában huzat
világít isten gömbje
szitál a kábulat

szent esküvések kongnak
csorba tál fenn forog
csomósodnak a térben
időzített fagyok

kapaszkodnék a szélbe
de földre hull velem
a süppedő hasámban
szorong a szerelem

csontom követ terem csak
színes hideg követ
csupasz beretva-hídon
éhes sárkány követ

Cseréptörés

(1)

arany ősz most megtagadlak
sárba kushadsz fagyokkal szöszmötölsz
kék papírdarabot hömbölget a szél
ha felemelném megvakulnának a titkok

(2)

patanyomok a tiszta hóban
isten lova járja a temetőt
felnyerít lefut egy korai csillag
már szügyéig ér a hó már nincs is itt

(3)

(Wagner Páltól búcsúzom)

megint a búcsú
megint a korai gyász
a téli temető
sóvár tisztasága
megint az elmúlás

a búcsúzó dadog
sorsát siratja benned
nincs tovább
neved majd kőre írják
ki voltál belénk dermed

(4)

barackvirág persze barackvirág
nem ismerek rá a blúzod színére
lehulltak már a szirmok le bizony
hiányuk szeplőket hány a fényre

(5)

szó Hamlet szó szó szó
mi Hamlet mi mi mi
dó Hamlet dó dó bizony

(6)

gondoljuk meg:
azazhogymégse.

(7)

(morogvány)

a fenének adtok nekem
makkot mikor nem szeretem

(8)

Megmetszettem fügefámat
rendezgettem a kertet
a macskák megfigyeltek
(jelentéseikből)

gondos gazda vagyok
hóra vetek babot

lompos gazda vagyok
mindent rájuk hagyok

okos gazda vagyok
idén csak aratok

(9)

rekedten szóltam vagy álltam szótlan
győztesek elé nem doboltam
de tehettem volna többet is

(10)

micsoda madár

itt billeg ablakomban: fekete a tolla
sárga csőrén sugárnyi tavasz
szól is szólít: kéri a jussát
jégcsimbókos telemre füttyül: éhes

Groteszk 1994-ből

uram ön részt vett a papagájháborúban?

igen az *el-ipszilon* oldalán
egy ananászkonzervvel.

natúr lében karikák ugye?
elismerem a karikákat
de...
elég! mi *jések* győztünk
nem a naturlés csöcselék!
de hát szirup volt cukorszirup...
nem mondja az a mi ananászunk
kik közé keveredett testvér!
a mi *papagályunk* így szerette...
a mi *papagájunk* így szerette...
s a *jé*...
az *el-ipszilon*...
varjú volt csak maradjunk ebben!
varlyú hát mondhatna mást ugye!

Gyermekkorom meséiből

én voltam a vadász
sohasem a farkas
és Piroska hatalmas

...

nyulak országában
nyugodtan légy róka
bízott hiába
esténként anyóka

...

táltos elefantom
barátként szolgáltam
barátként szolgált a
kék elefánt nálam

...

vérző lábú nénék
násznagyuknak kértek
nem mondhattam nemet
Hamupipőkének

...

a törpék velem éltek
most bennem laknak
féltek?

Bolond ballada

eső esett de még se hó
harapj belém akár a jég
hidegben ázik Ildikó
a két bokája szilvakék
kióvakodnak ordasok
pofájukon kegyetlen ég
zabálni kezdik Ildikót
de kék az ég az ég be kék

ne tiltakozz az ő ügye
ha szánod őt az épp elég
magára vessen nem gügye
ha mondja még a szépre szép
kezében él a zöld füge
a napra téve majd elég
belédkap égető tüze
de kék az ég az ég be kék

mellébeszélni nem való
kevés a tett kiforrt a lég
ne szólj vigyázz nehéz a szó
s a mozdulat magába tép
oly ismeretlen Ildikó
aranycipő ha sárba lép
mosolyra könnyre indító
de kék az ég az ég be kék

herceg ne mard meg Ildikót
veres mögötte már a rét
halomba hordta indigód
de kék az ég az ég be kék

Burleszk

- rendszerváltás után -

Ha láttam volna őt a parkban
most érte mormolnék imát,
vagányt butát akár (mi mást?),
ha láttam volna őt a parkban!

De hát nem láttam őt a parkban,
nem mondok érte így imát.
mesék havát teríti ránk,
vakon bolyong egy régi dalban.

Mester! Hiányt ne láss e versben!
(Én sem láttam a parkban őt...)
Vakon bolyong a régi dalban,
magában őrzi tűnt időnk.

Feketedik

gondolj valami másra
feketedik a hetedik estem
rigó motoz a kertben
gyújtatlan a magasodó máglya

Valami történt

valami történt azt hiszem
valami ami nem velem
valami visszavonhatatlan
valami történt már tudom
nincs rá szavam nem mondhatom
vége van szép szavakkal
amíg a csönd szól hallgatom
hallgató minden jó rokon
lámpa pislog a balkonon
csillagsziporka homlokom

Visszatérek

rettenetes négysorosokat írtam
mindegyik úgy volt az enyém
mint egy hétköznapi szandál
beljük bújtam csak kényelmesen
s félrerúgtam őket egy sarokba
ha ünneplő magányom bakancsra
vagy éppen lakkcipőre vágyott
négysorosokra szabdaltam fel a világot
tükörcserepekbe kényszerítettem
a Napot
hihettem munkám gondos így lesz
külön tükörben vér és szerelem
mosoly és a bölcsék gerjedelme
külön a sors és külön a szerencse
most újra visszatérek a zenéhez
s úgy lesz végre közöm az Egészhez
amikor kész leszek ő is kész lesz

Epilógus

mit akartam mondani a verssel?
s kinek akartam azt a mit mondani?
vakít a tizenkilencedik század.
s onnan is csak a magas hangokat hallani.
mondja tehát magát a vers:
világot teremtet és annak mondja.
tágul, tágul a gömb,
beleütközik más világokba.
a csattanás, a fájdalom-kiáltás
áthallatszik a gömbhéjakon.
s hiheted: célba talált a vers,
pedig csak magát ismétli valahol.

V. ALKALMAZOTT KÖLTÉSZET

Római nászinduló

katonák énekelnek

Refrén:

Már Vénusz veti ágyadat, édes a rabság,
Ámor vesszeje rózsabilincsben alél el.
Hallgass, Talassió!

Első strófa

Boldog Flóra leánya, te szép viruló szűz,
Dobrokol ím Pannónia büszke bikája!
Vigyázz, Talassió! (*refrén*)

Második strófa

Szép szeretődöt most feleségre cseréled,
Már zsákmányra vetődő párduc az őzed!
Segíts, Talassió! (*refrén*)

Harmadik strófa

Bacchusi csepp és vénuszi harmat az éjben:
Vár szép kedvesed, ingó lángban az ágya.
Fülelj, Talassió! (*refrén*)

Negyedik strófa

Kedvesed szépen gömbölyödik, igyekezz hát:
Nászágyad mellé állíts oda bábát!
Itt járt Talassió! (*refrén*)

A szerző (az olvasóval együtt) Liviustól tudja, hogy a latin mennyegzői kiáltás, az „**Io Talassio!**” - „*Talassziusznak!*” - a szabin nők elrablása idején láncipelő szolgák ajkán született. Mégis úgy véli, hogy méltánytalan a henye, még a nőszerzést is rabszolgáira vagy familiárisaira bízó patriciust megörökíteni a Familia Gladiatoria eseményjátéka számára készült indulóban. Így - engedelmeükkel - idecsempészte a derűs, csintalan újlatin fickót, Talassiót. Kinek-kinek öröme vagy bánatára.

Légiós ének

a Familia Gladiatorának

(1)

Ős Kezdet katonái, dicsérjük Mithrászt!
Ő az örök fény, tőle születtünk,
Véle emeljük a kardunk, érte halunk meg
Marcus nagy seregében, távoli földön.

Refrén

Isteni fényben törpe a földi igazság,
Zord menetünket a szférák szelleme védi,
Átutazói vagyunk e világnak.

(2)

Áldja nevünket a béke örömteli napján
Bajtárs, bajba jutott, sorsverte legyőzött:
Véle vagyunk, míg gondjai el nem enyésznek,
Alszik békeidőben a harci oroszlán.

Refrén

Isteni fényben törpe a földi igazság,
Zord menetünkön a szférák szelleme fénylik,
Létünk szent tüze lesz a világnak.

(3)

Nincs nálunk igazabb hada nagy Jupiternek,
Rég várt isteni sorsunk egy az övével,
Tisztán egyesülünk a halálban a fénnel,
Ősi teremtőnk jobbján szent nyugalom vár.

Refrén

Isteni fényben törpe a földi igazság,
Zord menetünket a bolygók szelleme védi,
Ünnepetek lesz új születésünk.

AQUINCUMI PASSIÓ

Szereplő személyek:

JÉZUS
MÁRIA, Jézus anyja
MÁRIA, Kleopás felesége
MÁRIA MAGDOLNA
A SZÁZADOS
PONCIUS PILÁTUS
CIRÉNEI SIMON
ARIMATHIAI JÓZSEF
VERONIKA
KAJAFÁS FŐPAP
PAPOK
LONGINUS
STEPHATON
AZ ÚR ANGYALA
HÓHÉROK
KATONÁK
DIZMAS
GESTAS JERUZSÁLEMIEK
ZARÁNDOKOK és a
KÓRUS

A helyszínről:

A passiójáték az amfiteátrum küzdőterén zajlik le. A közönség elsősorban a déli lelátón, kisebb részben az északi lelátón foglalhat helyet, a kórus a keleti kapu mellett, az északi karéj kezdetén, a burkolatlan (terméskő) falfelület előtt áll fel. A szereplők mozgása (éppúgy, mint általában a közönség közlekedése) a keleti kapun át történik.

A keresztút stációit csigavonalban elhelyezett, római számokkal jelölt fektetett táblák jelzik. Csak az első stáció cselekménye zajlik részben a lelátón, a déli karéj első beugrójában, a régi kapuőri beálló (halottas fülke?) maradványánál jelezzük Heródes palotáját, Poncius Pilátus ideiglenes székhelyét.

A keresztre-feszítés a küzdőtér tengelyeinek találkozásában történik, a keresztek dél-délnyugatnak fordítva kerülnek felállításra. Az északi karéj középső „gladiátor-járásának” bejárata jelképezi Jézus sírját.

A Gyülekezés

A játék kezdete előtt fél órával az összes szereplő és a közönség együtt gyülekezik az arénában, erre a katonák, mint kikiáltók figyelmeztetik őket. A kórus, a későbbi szereplők, a rómaiak és az érdeklődők egy csoportot képeznek, de a szereplők határozott mozgása észrevétlenül vigye fel a közönség nagy részét a lelátókra.

BACH MÁTÉ PASSIÓJÁNAK BEVEZETŐ TÉTELEI SZÓLNAK.

A kórus elfoglalja a helyét. A játék kezdete előtt öt perccel a katonaság határozottan, de nem durván a lelátóra, illetve Poncius Pilátus „erkélye” elé tereli a tömeget. A szereplők elfoglalják a helyüket, a közönségtől jól érzékelhetően elkülönülnek. Az első stációig (és annak cselekménye alatt is) nagy a nyüzsgés, a hangos bekiabálások azonban tervszerűek legyenek.

FANFÁROK JELZIK AZ ELŐADÁS KEZDETÉT.

KÓRUS: *Jertek hívek a szent Keresztútra,
Gondoljunk a szenvedő Urunkra,
Öleljük át a véres keresztfáját,
Sirassuk meg keserves halálát!*

I. STÁCIÓ

Krisztus Pilátus előtt: ítélet, Pilátus mossa kezeit

KAJAFÁS: Hozzátok a hitetőt!
PONCIUS PILÁTUS: Micsoda vádakat hoztok fel ez ember ellen?
KAJAFÁS: Ha gonosztevő nem volna ez, nem adtuk volna őt a te kezedbe.
PONCIUS PILÁTUS: Vigyétek el őt ti, és ítéljétek meg őt a ti törvényeitek szerint.
KAJAFÁS: Minékünk senkit sem szabad megölnünk.
PONCIUS PILÁTUS: Te vagy A Zsidók Királya?
JÉZUS: Te mondád.
PONCIUS PILÁTUS: A te néped és a papfejedelmek adtak téged az én kezembe: mit cselekedtél?

JÉZUS: Az én országom nem e világból való. Ha e világból való volna az én országom, az én szolgálaim vitézkednének, hogy át ne adassam a zsidóknak.

PONCIUS PILÁTUS: Király vagy-é te csakugyan?

JÉZUS: Te mondod, hogy én király vagyok. Én azért születtem, hogy bizonytságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szómra.

PONCIUS PILÁTUS: Micsoda az igazság? *(Kajafához fordul.)* Én nem találok benne semmi bűnt.

A TÖMEG: Feszítsd meg! Öld meg a hitetőt!

PONCIUS PILÁTUS: Szokás pedig az nálatok, hogy elbocsássak néktek egyet a húsvét-ünnepen, akarjátok-é azért, hogy elbocsássam néktek a zsidók királyát?

KAJAFÁS: Nem ezt, hanem Barabbást!

A TÖMEG: Barabbást! Barabbást!

Közben Jézust megostorozzák, töviskoszorúval megkoronázzák, kezébe nádszalat adnak jogarul, bíbor köpenyt terítenek rá... Barabbást elengedik, ujjongva szalad a tömegbe.

LONGINUS: Üdvöz légy zsidók királya!

PONCIUS PILÁTUS: Ímé kihozom őt néktek, hogy értsétek meg, hogy nem találok benne semmi bűnt. Ímhol az ember!

PAPOK: Feszítsd meg!

A TÖMEG: Feszítsd meg! Feszítsd meg!

KAJAFÁS: Vidd el, vidd el, feszítsd meg őt!

PONCIUS PILÁTUS: A ti királyotokat feszítsem meg?

KAJAFÁS: Nem királyunk van, hanem császáruk!

PONCIUS PILÁTUS: Legyen akaratotok szerint. Ám ezt a táblát szegezzétek a keresztfára. Ráírtam három nyelven: Názáreti Jézus a zsidók királya.

KAJAFÁS: Ne írd, hogy a zsidók királya, hanem, hogy ő mondotta: a zsidók királya vagyok.

PONCIUS PILÁTUS: Amit megírtam, megírtam. *(Szolgája ezüst tálat hoz, Pilátus megmossa a kezét.)* Ártatlan vagyok ez igaz embernek véréből: ti lássátok!

KAJAFÁS: Az ő vére mirajtunk és a mi magzatainkon.

SZÁZADOS: Vigyétek!

KÓRUS: *Elhangzik a kegyetlen ítélet,
Kínhalálra dobnak oda téged,
Vétkeinkért átok alatt nyögtünk,
Szeretetből Te halsz meg helyettünk.*

II. STÁCIÓ

Krisztus felveszi a keresztet

A katonák az ítélet után megtisztítják a teret a kíváncsiaktól, egy csoportba terelik a szereplőket. A keresztet ketten hozzák, csúfolódások közben Jézus vállára teszik. Kétoldalt felsorakoznak, gúnyos, torz tisztelgéssel mutatják az utat a Golgotára. A keresztfát követő menetben Poncius Pilátuson kívül mindenki részt vesz, tehát Barabás is (Pilátus más arccal, más ruhában csatlakozhat). A két lator itt még a tömeg része, az ő kikísérésükkel nem kell foglalkoznunk, majd a X. stációnál a katonák a tömeg közül elővezetik őket. Az ő keresztjük az előadás előtt készen van már.

KÓRUS: *Vállaidra veszed a keresztet,
Árva szíved, ó, hogy sajog, reszket,
Ezer bűnünk iszonyatos terhe
Nehezedik súlyos keresztedre.*

III. STÁCIÓ:

Krisztus először esik össze a kereszt súlya alatt

Jézus itt még nem elcsigázott, elesése inkább botlás, maga is igyekszik felkelni, folytatni az utat, ez a stáció inkább a szereplő személyek átrendeződését, a keresztút későbbi stációinak dramaturgiai előkészítését szolgálja. A kísérő katonák néhány indulat- és vezényszavától (Föl! Tovább! Gyerünk!) eltekintve a jelenet csak mozgásokra épül.

KÓRUS: *Meginog a kereszt vérző vállán,
Összeroskad az ártatlan Bárány.
Ó boruljunk mi is véle porba,
Hiszen a mi bűnünk terhét hordja.*

IV. STÁCIÓ

Krisztus találkozik anyjával, Máriával

A kísérők közül kiválik Mária, Jézus anyja, Mária Magdolna és Mária, Kleopás felesége. A keresztet hordozó Jézus útjába állnak, akaratlanul megállásra kényszerítik.

ELSŐ KATONA: Távozzatok, asszonyok. El az útból!

MÁRIA MAGDOLNA: Lelketlen poroszló, néked nincsen anyád?

MÁSODIK KATONA: Takarodjatok!

MÁRIA, KLEOPÁS FELESÉGE: Üss engem, de hagyd az anyját beszélni! Így sem képes búcsúzó szókra, miért növelnéd kínjait?

MÁRIA, JÉZUS ANYJA: *Valék siralom-tudatlan,
Siralomtól süppedek,
Bútól aszok, epedek.
Választ világomtól -
Zsidó, fiacskámtól,
Édes örömömtől.
Ó én édes uracskám,
Egyetlenegy fiacskám!*

Síró Anyád tekintsed,
 Bújából kihúzzad!
 Szemem könnytől árad,
 És keblem bútól fárad.
 Te véred hullása
 Én keblem alélása.
 Világ világa,
 Virágnak virága!

JÉZUS: Anyám, látod a Te fiadat,
 Ne tedd nehezebbé az én halálomat.

MÁSODIK KATONA: Nem volt elég? Tovább! Félre az útból! Félre, mert eltaposlak!

MÁRIA, JÉZUS ANYJA: Világ világa,
 Virágnak világa!
 Keservesen kínszól,
 Vasszegekkel veretel.
(miközben ellökdösik)
 Végy halál engemet,
 Egyetlenem éljen,
 Maradjon uracskám,
 Kit világ féljen.

KÓRUS: *Fájdalmas, jaj, szívettépő látvány,
 A Szűzanya Jézus keresztútján.
 Vérző szívét elönti a bánat
 Zokogva megy Jézus, Te utánad.*

V. STÁCIÓ

Cirénei Simon segít vinni a keresztet

A bámészkodók közé lép kapával a vállán egy magas, erős férfi.

SZÁZADOS: Hé te ott, azzal a kapával, mire készülsz?

CIRÉNEI SIMON: Uram, mire készülnek? A szőlőből jövök, csak kicsinyt megálltam...

SZÁZADOS: Nagyon szánod ezt a latrot, látom. Neked is a királyod lenne?

CIRÉNEI SIMON: Nem, nem uram, dehogy! Sohasem is láttam!

SZÁZADOS: Akkor sem tetszik a kapád. Dobd el azonnal! Találok én a válladra jobban illő terhet! Vedd át ettől a szerencsétlentől a fát! Vedd, míg szépen kérlek!

CIRÉNEI SIMON: Kegyelem, uram, kegyelem! Csak a szőlőből jöttem...

SZÁZADOS: Csak rajta, rajta! Csak kicsit kell vinned, a Te keresztet nem állítjuk még fel. Vagy korbácsot akarsz?

Simon a kórus éneke alatt a következő stációig kelletlenül, de - jó erőben van - viszonylag könnyedén cipeli a keresztet. Amikor teheti, megkönnyebbülve adja vissza, Jézus megbocsátó mozdulattal megérinti a homlokát.

KÓRUS: *Drága Jézus, erőd egyre lankad,
Kényszeredve Simon segít rajtad,
Ó, ha tudná szenvedésed titkát,
De más szívvel vinné a Keresztfád.*

VI. STÁCIÓ

Veronika odanyújtja kendőjét Krisztusnak, hogy megtörölhesse arcát

A VIII. stáció jelenetéhez gyülekeznek már az asszonyok. Itt van Mária, Jézus anyja, Mária Magdolna és a fiatalabb Veronika.

VERONIKA: *Uram, Te meggyógyítottál nehéz bajomból, s a lelkemet is fel-
emelted! Én csak ennyivel hálálhatom meg, fogadd e kendőt,
töröld meg véres, izzadt orcád, lelj percnyi enyhülést. Emlékezz
rám, Uram, emlékezz Veronikára, hívedre és követődre!*

Jézus csak gesztusokkal tudja megköszönni a kendőt, arcára borítja, majd visszaejti Veronika kezébe. Veronika kibontja, felemeli: rajta már Jézus arcképe. Felkiált, de a katonák durván ellökdösik, a kendőt ruhája alá rejtve menti meg.

KÓRUS: *Veronika közeledik hozzád,
Kendőjével törli véres orcád,
Csodaképed a jutalom érte,
Szent Arcodat lelkünkbe is vésd be!*

VII. STÁCIÓ

Krisztus másodszor esik össze a kereszt súlya alatt

Jézus sokáig néz Veronika és a gyülekező asszonyok felé, majd féloldalasan, rogyadozva megindul. Néhány lépés után földre roskad, a keresztfa messze gurul. Nem akar felkelni, pihenne, de a katonák fegyverrel kényszerítik az azonnali menetre. A jelenet Radnóti erőltetett menetét idézi meg, a római katonák alakiséga segít a párhuzam meglelésében.

KÓRUS: *Agyonkínzott, gyötört tested gyöngé,
Másodszor is leroskad a földre,
Új estednek oka, jaj, én voltam,
Bűnből bűnbe annyit bukdácsoltam.*

VIII. STÁCIÓ

Krisztus találkozik a síró jeruzsálemi asszonyokkal

A játékban szereplő nők valamennyien a VIII. stációnál egy csoportba kerülnek. Sírásuk, zokogásuk legyen egyre erősebb, feltűnőbb, de semmiképpen se csapjon át hisztériába.

MÁRIA, JÉZUS ANYJA: Ó, én szerelmetes fiam, így kell látnom téged!

MÁRIA MAGDOLNA: Uram, nincs könnyünk már, hogy sirassunk Téged,
Hogyan könnyítsük meg a Te szenvedésed?

MIND: Ó Urunk, ó, Jézus, mi lesz velünk nélküled?

JÉZUS: Jeruzsálem leányai, ne sírjatok én rajtam, hanem ti magatokon
sírjatok, és a ti magzataitokon.

Mert ímé jönnek napok, melyeken azt mondják: Boldogok a
meddők, és amely méhek nem szültek, és az emlők, melyek nem
szoptattak!

Akkor kezdik mondani a hegyeknek: Essetek mind reánk, és a
halmoknak: Borítsatok el minket!

Mert ha a zöldellő fán ezt mívelik, mi esik a száraz fán?

KÓRUS: *Az út mentén könnyvirágok nyílnak,
Jeruzsálem leányai sírnak.
Ó nem elég itt a sírás-rívás,
Megtört szívet keres a Messiás.*

IX. STÁCIÓ

Krisztus harmadszor esik össze a kereszt súlya alatt

Jézus harmadszori földre kerülése a végsőig elgyötört test drámája, csaknem öntudatlan, amikor felcibálják, újra lerogy, már állandó ösztökélés, s némi - korántsem jóindulatú - segítség kell ahhoz, hogy eljuthasson végső stációkhoz. Értelmes szó nem hangzik el, Jézus fájdalmas nyögését is elnyomják a katonák durva indulatszavai.

KÓRUS: Ó, ég ura, újra, harmadszorra
Erőtlenül leroskad a porba.
Hóhéraid könyörtelen vernek
Vonszold tovább iszonyatos terhed.

X. STÁCIÓ

Krisztust megfosztják ruháitól

Megérkezett a menet a kivégzés színterére. Azokat, akiknek a kereszt felállításában, a megfeszítésben nincs dolguk, a katonák nagy körben leültetik, nem mozdulhatnak. A hóhérok a katonák segítségével gyorsan előkészítik a kivégzést, amíg dolgoznak, a katonáknak köszönhetően (főleg gesztusok, mozgások, semmint szavak által meghatározott) groteszk jelenetet látunk. Három katona (ha nincs elég szereplőnk, köztük lehet Longinus és Stephaton is) ágyékkötőig levetkőztetik Jézust. Osztognak a ruhákon, kockával sorsot vetnek.

ELSŐ KATONA: Nekem ez jó lesz, kapcát csinállok belőle, ha lesz csizmám.

MÁSODIK KATONA: A te holdbéli csizmád helyett nekem jó lesz ez a vásott saru. Pont jó lesz.

HARMADIK KATONA: Én is beérem a rongyos inggel. De mi lesz a köntösével? Egybe szövött, igen szép munka, egyedül ez ér valamit. Kár lenne fel-szabdalni.

ELSŐ KATONA: Dehogy vágjuk össze, ez csak egyben eladható. Vessünk kockát, aki nyer legyen azé. S ha eladja, meghívja egy pofa borra a másik kettőt. Na, add a poharat, itt vannak a kockák!

MÁSODIK KATONA: Az enyém, az enyém!

KÓRUS: *Leszaggatják testedről a köntöst,
Minden sebből új vérpatak öntöz,
Láztól égő sebeid szent vére
Legyen gyarló lelkünk üdvössége.*

XI. STÁCIÓ

Krisztust a keresztre szögezik

Ennek a stációnak a cselekménye a keresztre-feszítés „szakmai” koreográfiájára épül. Nincsenek felesleges mozzanatok, minden a három kereszt előkészítését, illetve a három elitelt megfeszítését szolgálja. A Hóhérok és a Katonák csak a legszükségesebb, a munkához nélkülözhetetlen szavakat mondják (Kalapácsot! Add a szöget! Hurkold át! Húzd meg!) A mozdulatok nyersesége, szakmai célszerűsége, szakszerűsége váltja ki az elborzasztó hatást.

KÓRUS: *A keresztre szegeznek szent Tested,
Fájdalmadon szívünk roskad, reszket.
Roskadj össze kereszt kemény fája,
Ne légy Jézus kínhalálos ágya!*

XII. STÁCIÓ

A kereszt felállítása - Krisztus a kereszten

A kereszteket felállítják. A tövüket kiékelik, ez a hóhérok és a katonák utolsó művelete, félrevo-nulnak, közeli, de már nem fenyegető csoportban állnak, majd lassan - a néhány továbbiakban is szereplő személy kivételével - elvegyülnek a nézők között.

EGY POLGÁR: Egyebeket megtartott, tartsa meg magát, ha ő a Krisztus, az Istennek ama választottja.

EGY KATONA: Ha te vagy a zsidóknak ama királya, szabadítsd meg magadat!

JÉZUS: Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek.

GESTAS: Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat, minket is!

DIZMAS: Az istent sem féled-e te? Hiszen te ugyanazon ítélet alatt vagy!
És mi ugyan méltán: mert a mi cselekedetünknek méltó büntetését vesszük: ez pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett.
Uram, emlékezzél meg én rólam, mikor eljössz a te országodban!

JÉZUS: Bizony mondom néked: Ma velem leszel a paradicsomban.

Az idő múlását lassú átcsoportosításokkal jelezzük. Most az asszonyok térdelnek Jézus keresztye elé. Szűz Mária mellett János apostol.

JÉZUS: Asszony, imhol a te fiad!
Imhol a te anyád!

János átkarolja Máriát, együtt húzódnak hátrébb. A katonák csoportja jön a kereszty elé.

JÉZUS: Szomjúhozom!

STEPHATON: *(izsópon ecetes szivacsot nyújt fel)*
Igyál!

JÉZUS: Eloi! Eloi! Lamma Sabaktáni! Én Istenem! Miért hagyál el engemet?

EGY KATONA: Íme Illyést hívja!

EGY POLGÁR: Hagyjátok el, ha eljő-e Illyés, hogy levegye őt.

JÉZUS: Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet. - Elvégeztetett.

Jézus meghal. Halálát erős hang és fényjelenség követi (pirotechnikai hatás).

SZÁZADOS: Bizonyos, ez az ember Isten fia vala!

Ezután már mindent a mozgások nyelvén kell kifejeznünk. A katonák körbejárvák az elítélteket, a latrok lábszárát megtörik, megállapítják Krisztus halálát. Longinus szíven szúrja a halott Jézust, a ráfreccsenő vér és víz hatására megtér - a latrok átszúrása már másra vár. A tömeg elhúzódik. A sírbatétel szereplői lassan a keresztek tövébe érnek.

KÓRUS: Ó keserves, rettenetes óra,
Tikkadt ajkad nyílik végső szóra.
Visszaadva Atyádnak szent lelked,
Vérző fejed halálban csüggeszted.

XIII. STÁCIÓ

Krisztus testét leveszik a keresztről

ARIMATHIAI JÓZSEF: Uram, József vagyok, Arimathiából. Poncius Pilátus engedélyét bírom, add ki nekem a szerencsétlen áldozat testét. Íme, itt az írás, a hegemon kézjegyével. Ne légy könyörtelen, ne érje itt a szombat szégyenünkre.

SZÁZADOS: Melyikükért jöttél? Gazdag ember lehetsz, ha kieszközlöd a bejutást a hegemonhoz. Ezek szegény bűnösök voltak, nem a gazdagok barátai. Mondd hát, melyikükért jöttél?

ARIMATHIAI JÓZSEF: A Názáreti Jézust szeretném méltón eltemetni. Ne légy kegyetlenebb uradnál.

SZÁZADOS: Tedd, amit tenned kell. Temesd el királyodat. Hiába tagadnád, hozzá tartozol. És én segítek neked, mert az én bánatom ugyanolyan mély, mint a tiéd. Nézz rám: látod a szememet? Kifreccsenő vére gyógyított meg - már csaknem vak voltam. De vak volt a lelkem, szívem is - most megvilágosodtam. Tegyük hát sírba királyunkat, ha nem sértelek, e társammal segítünk őt - veled, s anyjával - sírboltjába vinni.

ARIMATHIAI JÓZSEF: Elfogadom és köszönöm segítségedet. S elfogadja, köszöni az Úr, akinek mindnyájan a gyermekei vagyunk.

József, a Százados, Longinus, Stephaton és néhány segítőkük leveszik a testet a keresztről. Mária, Jézus anyja a többi asszonyokkal már a kereszt előtt áll. Mária leroskad, fiát néhány pillanatra az ölébe fektetik. Csend. Majd az asszonyok gyolcsba göngyölik a testet.

KÓRUS: *A keresztről Jézus drága testét
Édesanyja karjaiba tették.
Nincs a földön annyi tenger bánat,
Mint amennyi szent szívében támadt.*

MÁRIA, KLEOPÁS FELESÉGE: Szombat elmúltával mind kijövünk ide, drága kenetekben testét megfürösztjük, édes olajokkal tagjait megkenjük. Méltón búcsúzzon el attól a világtól, mely nem vala méltó fiúistenére.

XIV. STÁCIÓ **Krisztus sírbatétele**

A katonák, asszonyok, tanítványok méltóságteljes lassú menetben viszik a testet a sírkamrába. A menetet tompa dobszó kíséri, majd egy kürtön játszott fájdalmas, rövid dallam a János passióból (lehet más is). A menet elindulásakor minden ceremónia nélkül a két lator holttestét is leveszik, a tömeg takarásában ők leplet húznak magukra, majd elvegyülnek a sokaságban, szerepük véget ért. A sírba csak József és a Százados lép be a holttesttel. Az asszonyok félrehúzódnak, két katona elfoglalja őrhelyét.

KÓRUS: *Szent Asszonyok, tanítványok sírva
Jézus testét leteszik a sírba,
Mint a kenet édes illat-árja,
Úgy kísérje szívünk hő imája.*

BEFEJEZÉS

Jó hír a feltámadásról

SZÁZADOS: A szombat véget ért, a hét első napja virrad. Jönnek már az asszonyok, elsőnek látom Mária Magdolnát, jönnek ígéretük szerint, méltóképpen felkészíteni a testet.

Az asszonyok odaérnek a sírhoz, az Angyal kilép, fehér ruhában nagy fényjelenség kíséretében. A Százados és az örök megmerevednek, az asszonyok térdre roskadnak.

ANGYAL: Mit keresitek a holtak között az élőket?
Nincs itt, hanem feltámadott: emlékezzetek rá, mint beszélt néktek, még mikor Galileában volt.

Ti ne féljetek.

És menjetek gyorsan és mondjátok meg az ő tanítványainak, hogy feltámadott a halálból: és íme előttetek ment Galileába, ott meglátjátok őt, ímé, megmondottam néktek.

KÓRUS: *Szentírásból ajkunk hittet vallja,
Nem győzhetett bűn és halál rajta,
Feltámadott, amint megmondotta,
Hogy ég és föld zengje, Alleluja!*

...

*Jézus Krisztus mindenség királya
Üdvünk lett már szent kereszted fája,
Add, hogy mindig csak nyomodban járjunk,
S egykor mennyben mindörökre áldjunk!*

A kórus hangjai alatt mindenki a küzdőtérre tódul, látniok kell a csodát. Az angyal és a jeruzsálemi asszonyok köré gyűlnek a szereplők, katonák, nézők - majd a kórus tagjai is.

A szereplők - az asszonyokkal az élen - mintegy példát mutatva, a keleti kapun át elhagyják az amfiteátrumot.

Felzeng a Messiás diadalmas hallelujája.

A zene nagyon erős. A közönség - várhatóan - kitódul.

A kijáratnál felsorakoznak a légionáriusok.

Tisztelegnek.

VÉGE

A szöveg forrása elsősorban az Újszövetség, Károli Gáspár gyönyörű szavaival. A kórus egy sok helyen ismert katolikus népének óbudai szövegváltozatát adja elő, egy padlásról előkerült múlt századi kézirat alapján. A helyesíráson itt-ott erőszakot tettem, a nyilvánvaló tollhibákat javítottam. A kórus egy 1948-ban gyűjtött népi dallamra énekelte a közölt szöveget (tehát nem a hívők körében sok helyen még ismert dallamra).

Néhány jelenet szövegét magam írtam, remélem, sikerült az egységes szövegben észrevétlenné válnom. Végül is nem akármilyen az Úristen társszerzőjévé lenni - még ha egy játékban is. Az apokrif hagyományok, legendák elemeiért - gondolom - az evangélisták megbocsátanak, s az Ó-magyar Mária siralom nélkül pedig sokkal szegényebbek lennénk.

A Familia Gladiatoria, az Aquincumi Általános Iskola Énekkara,
az Aquincumi Múzeum és a Fővárosi Gázművek Rt. Művelődési Központjának
közös produkciója

AQUINCUM POLGÁRVÁROSI AMFITEÁTRUM

1995. április 15-én, nagyszombaton

Forgatókönyv: GYIMESI LÁSZLÓ

Zenei munkatárs: KENESSEY LÁSZLÓ

Vezényel: GARAINÉ BATA MÁRTA

Rendező: WEIXELBAUM JÁNOS

*(A későbbi előadásokon a gyermekkar helyett a váci Vox Angelica kórus szerepelt,
néhány előadáson csak hangfelvételről.)*